

A KULCS JÉZUS ÉLETÉHEZ

„Megkeresztelkedése”, helyesebben **alámerítettése** Keresztelő János által a Jordánban (Mk 1,9-11; Mt 3,13–17; Lk 3,21-22): ez a **központi jelentőségű esemény Jézus életében**. Önmagában véve nehezen értelmezhető esemény, tartalmát és jelentőségét illetően egyaránt; előzményeivel és következményeivel együtt azonban kölcsönösen feltételezik, és egyúttal magyarázzák egymást.

E központi eseménynek **két fő előzményét kell megemlítenünk**.

Az egyik: Keresztelő János igehirdetése. Ha ez nem történt volna meg, és ha nem az lett volna a tartalma, ami, akkor talán sosem következett volna be Jézus „megkeresztelkedése” (s még merészebb feltételezéssel: talán maga a „Jézus-esemény” sem). János igehirdetésének tartalmát így lehetne röviden összefoglalni: Isten igazságos bíró, akinek fogytán a türelme; hamarosan eljön rendet csinálni: a jókat „csúrébe gyűjti”, a gonoszokat „olthatatlan tűzbe veti”; csak az menekülhet meg, aki megvallja bűneit, alámerítkezik nála a Jordánban, és „jó gyümölcsöket terem”; tétovázásra nincs idő, „a fejsze már a fák gyökerére tétetett”...

A másik: Jézus istenkeresése. Hajlandó volt mintegy 150 kilométert gyalogolni, hogy meghallgathasson egy híres prédikátort; vagyis szerény volt, kész volt tanulni. Elhitte, amit János a haragos bíróról tanított. Különből miért vágyakozott volna az alámerítésre, és ezzel arra, hogy megszabaduljon bűneitől és a fenyegető rettenetes büntetéstől? – Persze buzgó keresztények ezt már az első-második generációban lehetetlennek tartották, ki is javították szépen a (számunkra elérhető legősibb) Márk-szöveget, mint Máté is az idézett szakaszban. Ha valóban úgy történt volna, ahogy Máté leírja, akkor ez azt jelentené, hogy Jézus hazugsággal kezdte volna működését, azaz úgy tett volna, mintha szüksége lett volna az alámerítésre, holott nem volt.

E két tevékenység, irányultság, törekvés találkozásából jött létre aztán a szóban forgó, központi jelentőségű esemény, amelyet most szemügyre akarunk venni, s amelynek lényege nem az, ami Jézussal, hanem ami Jézusban történt (s amit később elmesélhetett bizalmas tanítványainak, például Péternek, aki továbbadhatta Márknak...).

Mi is történt akkor és ott a Jordánban?

János alámerítette Jézust a vízbe, amely így ellepte őt. Talán túlságosan is erőteljesen merítette bele, ösztönösen megérezve esetleg, hogy Jézusban a bűnbánat valódi készsége mellett némi kétely is munkál: Valóban Istennek tetszővé tesz-e az alámerítés? Mindenesetre Jézus talán közel járt a fulladáshoz – fizikailag, vagy gondolatilag.

Azután kiemelkedett a vízből, és végre *ismét tudott lélegezni*. Összesen ennyi, ami eseményszerűen történt, ami Jézussal történt; a lényeg az, ami ezután (vagy ezzel egyidejűleg) történt Jézusban:

Először is, hogy „*megnyílt az ég*”. Nem kell fizikai, vagy valami ködös-misztikus jelenségre gondolni. Az ókori elképzelés szerint az eget hétszeres kristályburok választja el a földtől, magyarul: Isten és az ember között válaszfal van. Ez a válaszfal omlott le Jézusban: a távoli Isten, aki után keresésében tapogatózott, egyszeriben közelivé, sőt jelenvalóvá lett, mégpedig magában ebben a tapasztalatban, „élményben”: „Nem igaz, hogy Isten el akarja pusztítani a bűnösöket; Isten nem akarta, nem akarja, hogy megfulladjak; Isten azt akarja, hogy éljek, hogy mindenki éljen: adja nekem és mindenkinek adja a levegőt, a teremtő, életet adó lélegzetet, a Pneumát...” A harmadik személyű Isten (Ő) itt második személyű (Te) lett: személyes valóság. (Máté e tekintetben is „kijavítja” Márkot, „*Te* vagy az én szeretett fiam” helyett „*Ez* az én szeretett fiam”-ot írván.)

Azután „*látta...*” Mit látott? Ha alaposan megnézzük a szöveget, akkor azt kell mondanunk: semmit. Nem látta Istent, nem látott mennyei trónt, angyalokat, szeráfokat, túlvilági életképeket... Azt „látta” csak, hogy „*a Lélek leszáll (lejön)*”. De mi ez a „Lélek”? Hiszen az eredetinek tekinthető Márk-szövegben nincs ott, hogy „Isten Lelke” vagy a „Szent Lélek”, csak

anyai: a Pneuma. Ez a kifejezés viszont a Teremtés könyvének első lapjait idézi föl, nevezetesen amikor azt olvassuk, hogy „Isten belelehelte Ádámba a Pneumát” (1Móz 2,7). A Pneuma ennek alapján a Teremtő életereje, „lélegzete”, „lehelete”, amely „ott lebegett a vizek fölött” (1Móz 1,2); ahogy a 104. zsoltár (30. v.) is mondja: „Kiküldöd lélegzetedet, hogy élőlényeket teremts, és megújítsd a föld színét.” Ezt az isteni Lélegzetet, Pneumát és annak „leszállását” azonban Jézus nem láthatta, hanem csak tapasztalhatta, érezhette. Hogyan? Egyszerűen azzal, hogy felmerülve a vízből, ismét tudott lélegezni: beszívhatta az *életadó, teremtő* levegőt! Tapasztalhatta, hogy *beléhatol* a Pneuma, mint egykor Ádámba (Mk: *eisz auton*, amit Máté és Lukács evangélista megint „kijavít”: *ep`auton, rászáll!*) Mégpedig „galambként” (nem pedig „galamb képében”, „galambhoz hasonló testi alakban”), azaz enyhén, szelíden, békésen, mint az a galamb, amelyik az életet jelképező olajágot vitte el Noénak a vízözön után (1Móz 8,11) – vagyis nem viharosan, vadul, pusztítóan, ahogy János prédikálta.

Jézus tehát fizikailag nem látott semmit (Keresztelő János még kevésbé), ami azért egy „prófétai elhívás” történetében mégiscsak furcsa (vö. Izajás vagy Ezekiel meghívásának történetével). A „látta” azt jelenti: meglátta, fölismerte, rádöbbsent, *megvilágosodott számára*. Micsoda? Az, hogy nincs válaszfal Isten és ember között (legalábbis abban az értelemben, hogy Isten nem veszi körül magát válaszfallal), Isten közel van, jelen van, továbbá hogy Isten nem olyan, amilyennek János hirdette: nem akarja elpusztítani a bűnösöket (sem), mert Ő az Élet és a Szeretet Istene.

Ezt „hallotta” is Jézus: „Te vagy az én szeretett fiam, akiben kedvem telik.” Hogyan hallotta? Fizikai hallással? Héberül? Arámul? Nem, hanem „a szív hallásával”. A szív bizonyosságának „hangját” hallotta, mint a csecsemő: „Ez az én Anyukám, aki nagyon kedvel engem és gondoskodik rólam!” – Ez minden. És ez tényleg minden! Tehát ahogy semmi prófétait nem látott, úgy semmi prófétait nem is hallott: szó sincs semmiféle felhatalmazásról vagy küldésről, hogy ezt vagy azt hirdesse vagy tegye! (Később szabadon dönt majd arról, hogy mit fog tenni, vö. Mt 11,27d.)

Lássuk ezek után az esemény következményeit, azokat a következményeket, amelyek Jézus minden későbbit meghatározó istenélményéből fakadtak.

Mielőtt azonban ezeket számba vennénk, **vessünk egy pillantást az eseményt és a következményeket összekötő kapocsra**, azaz a pusztai számvetésre, hagyományos nevén Jézus megkísértésére (Mk 1,12-13; Mt 4,1-11; Lk 4,1-12). Jézus nem volt „habókos”, mielőtt Jánoshoz ment, és sorsfordító élménye után sem vált (vallási) rajongóvá: megmaradt normális embernek. Ennek jele az is, hogy „nem bírta el magát”, nem gondolta, hogy elmúlt a kérdések ideje, és már csak a kinyilatkoztatásnak van helye. Ellenkezőleg. Kiment a pusztába (az Istennel találkozás „hagyományos” helyére), mérlegre tette önmagát, mérlegre tette az élményét: Valóban átélte-e mindazt, amit, vagy csak hallucinált? Azonosul-e azzal, amit tapasztalt, vagy elveti? Ha azonosul, mi következik abból?

Lássuk most már valóban a következményeket!

Feltétlen gyermeki bizalom Istenben. Ahogy a csecsemő bízik anyjában. Honnan tudjuk ezt? Onnan, hogy ebben foglalta össze üzenetét, amikor nyilvánosan fellépett (Mk 1,15: „Bízzatok...” – nem pedig a megszokott téves fordításban: „Higgyetek...”), és később is folytonosan erre biztatott (példabeszéd a mezők liliomairól, gyógyítások: Kicsiny bizalmúak... Bízzatok...). Ez volt az ő válasza, ha úgy tetszik: viszontajándéka Isten szerető megnyilatkozására. Ez a feltétlen bizalom az Újszövetség nyelvén: *πισztisz*, közismert, de sajnos nagyon rossz fordításban: a „hit”, amellyel tehát *nem* Isten ajándékozta meg az embert, hanem az ember ajándékozhatja meg Istent (hiszen a bizalom a saját döntésükből fakadó odafordulás, saját döntésünket pedig Isten nem ajándékozhatja nekünk: ez abszurd ellentmondás lenne...).

A jó hír hirdetése (az elveszetteknek). Isten nem kényszerítette erre, még csak megbízást sem adott neki rá! Jézus érezte úgy: Isten jóságáról bizonyosságot kell tennie az emberek számára (akik tévedésben élnek: Istent korrekt, haragos bírónak tartják és félnek tőle), és szabadon úgy döntött,

meg is teszi (Mt 11,27d). Ez lett élete egyik fő mozgatója és egyúttal tartalma is: hirdetni az Isten jóságáról szóló ígét (és az ebből fakadó következtetéseket).

Másokért odaáldozott élet. Jézus nemcsak beszélt: föllépésétől kezdve megszűnt létezni önmaga számára, nem voltak többé magán-ügyei és nem volt többé magán-élete; ön-zetlen, csak másokért élő emberré vált: élete szemléltető ábra volt a tanításához; ez a szemléltetés, Isten jóságának cselekedetekkel való bemutatása, „bizonyítása” lett életének másik fő mozgatója és egyúttal tartalma.

Gyermekien könnyed, gond-talan életstílus. Csak néhány példa: a megélhetés miatti gond elvetése (Mt 6,25-33), a betegséggel kapcsolatos szorongások feloldódása (Mk 5,35), a természeti csapásoktól való félelem elvetése (Mk 4,35-40), a vallási előírások szabad kezelése (Mk 2,18-19), az emberektől való félelem legyőzése (Lk 12,6-7), a halálfélelem feloldása (Lk 7,11-17; Jn 11,38-44). Mindez azt mutatja: Jézus megszabadult a „Jaj, mi lesz, ha...?” görcsétől.

Maximális követelmények: Legyetek tökéletesek (= egészek, teljesek), mint mennyei Atyátok (Mt 5,48), szeresetek úgy, mint Isten (Lk 15,11-32: a tékozló fiú története), még ellenségeiteket is (Mt 5,44-45)! Természetesen számtalan konkrét eseten, pl. az adópénz kapcsán (Mk 12,17) mutatta meg, mit jelent ez a „maximalizmus”.

Alámerülés a szenvedésbe. Kiteszi magát a meg nem értésnek, a fizikai és szellemi otthontalanságnak, az üldöztetésnek, a közvetlen életveszélynek, s végül önként belemerül a kínszenvedésbe, amelyet teljes elhagyatottság kísér.

A Jordánban, alámerítéskor szerzett istentapasztalat nélkül mindezek nem lettek volna lehetségesek, és megfordítva: mindezek magyarázzák meg, bontják ki, mi is történt tulajdonképpen a Jordánban.

Persze lehet, hogy egy effajta élményt nem is lenne szabad analizálni („szétszedni”), és ezzel talán tönkretenni, megsemmisíteni, mint ahogy nincs értelme analizálni Mona Lisa mosolyát vagy egy szerelmi vallomást (hiszen mi más volt Isten szava: „Te vagy az én szeretett [régii fordításokban: szerelmes] fiam...”, illetve Jézusnak erre egész életével adott válasza?). Annál is kevésbé, mivel azt, hogy mi történt voltaképpen a Jordánban, **úgyis csak az fogja érteni** a szó igazi értelmében, **aki ugyanazt átélte** (mint azt az érzést, amely arra a mosolyra ihlette Mona Lisát, mint egy szerelmet és szerelmi vallomást). Hogy ezt kisebb vagy nagyobb intenzitással átélje, arra **lehetősége és esélye is van bárkinek** – aki ugyanolyan szerényen keresi Istent, mint Jézus, aki ugyanúgy egy lapra tesz föl mindent, mint Jézus, és aki ugyanúgy mindenre elszánt, mint Jézus. Az ilyen emberrel bármikor megeshet, hogy megnyílik neki az ég...

A kritikus Jézus

(Lk 11,37–52)

Van Jézusnak a sokak által elképzelt képtől („jóságos, kedves, szelíd”) eltérő, másik oldala, másik arca: **kemény, „kritikus” énje** is, s a róla alkotott kép csak ezzel együtt reális (és persze még ezzel együtt sem teljes...). Nézzük meg ezt a másik arcát egy sor példa révén. (A példákat éppen csak föl-villantom, végiggondolnia őket az Olvasónak kell.)

„Átvezetésként” kezdjük a tengeri viharral (Mk 4,35-40). A kép „jóságos” oldalához tartozik Jézus hihetetlen nyugalma, higgadtsága, belső békéje, az, ahogy emelt fővel fogadta el az esetleges pusztulást is; „kritikus” oldalához viszont az éles kritika *tanítványaival szemben*: „Mit féltetek ennyire? Hogy lehet, hogy még mindig nincs bizalmatok [Istenben]?”

A legbőszébben a farizeusok, írástudók, papok részesültek Jézus „kritikus” énjéből – tehát azok az emberek, akik magukat igaznak tartották, másokat lenéztek, és a hibát mindig másokban keresték és találták meg (vö. Lk 18,9):

A „Miért eszik mesteretek vámosokkal és bűnösökkel?” kérdésre Jézus így reagál: „Nem az egészségeseknek kell az orvos... *Menjetez csak, és tanuljátok meg*, mit jelent az: Irgalmasságot akarok, és nem áldozatbemutatást” (Mt 9,13). – Amikor néhány írástudó és farizeus jelet szeretne tőle látni: „*Gonosz és hűtlen nemzedék!* Nem kap más jelet, csak Jónás prófétáét” (Mt

13,39). – A két fiúról mondott példabeszéd után: „Eljött hozzátok János, hogy az igazságosság útjára vezessen titeket, de ti nem hittetek neki; vámosok és utcanők hittek neki; de *ti erre sem tértetek meg*” (Mt 21,32). – A kézmosás és az edények mosogatása kapcsán: „*Isten parancsát ügyesen kijátsszátok*, hogy megtarthassátok a magatok hagyományait” (Mk 7,9). – Aztán a nagy korholás ugyanezen tárgyban: „Ti farizeusok tisztán tartjátok ugyan a pohár és a tál külsejét... Tizedet adtok mentából, köményből és minden veteményből, de elvetitek Isten ítéletét [= amit Isten helyesnek tart]... Szeretitek a főhelyeket a zsinagógákban és a köszöntéseket a nyilvános tereken... *Olyanok vagytok, mint a letaposott sírok*... Elviselhetetlen nehéz terheket rótok az emberekre, de magatok egy ujjal sem mozdítotok rajta” (Lk 11,39-46). – A papokról: „Fölélik az özvegyek házáat, és *színleg* nagyokat imádkoznak” (Mk 12,40).

De jut ebből a hangból mindenki másnak is.

Szülőfalujában, ahol nem fogadták el őt („Honnan vette mindezt? Ki adott neki ekkora bölcsességet? Nem az ács fia ez? Nem... ezek a testvérei”), kijelentette: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában és családjában” (Mk 6,4).

Rokonairól, akik nem értik őt, működését károsnak tartják s ezért „haza akarják zsuppolni”, így beszél: „Ki az én anyám, és kik az én testvéreim? Aki teljesíti mennyei Atyám akarátát, az az én testvérem, nővérem és anyám” (Mk 3,31).

A népek, amelyen megesett a szíve, amelyért annyit fáradozott, amelyért mindent kockára tett (egy béna kézért az egész életét...), ilyeneket vág oda: „Ha látjátok, hogy nyugaton felhő jön, azt mondjátok, eső lesz... ha déli szél fúj, hőség lesz, és beválik ez is. *Ti színészek!* A föld és az ég jeleiből tudtok következtetni. A mostani időt miért nem ismeritek föl” (Lk 14,54-57)? – „Kihez hasonlítsam ezt a nemzedéket? Hasonlítanak a piacon tanyázó gyerekekhez... Furulyáztunk, de nem táncoltatok, siránkoztunk, de nem zokogtatok...” (Lk 7,31-32). –, *Hitetlen és romlott nemzedék!* Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket” (Mt 17,14)?

A gazdagokra vonatkozó sok-sok eset közül csak a gazdag ifjú példája álljon itt szemléltetésül. Amikor az megkérdezi: „Jó Mester, mit kell tennem...?”, Jézus erélyesen „igazítja el”: „Miért mondasz engem jónak?... Ismered a parancsokat... Valami még hiányzik neked...” (Mk 10,17-22).

Hasonlóan kemény útmutatásban részesíti **Keresztelő Jánost** is, amikor az érdeklődik, ő-e az igazi, vagy tovább várokozzanak-e: „Mondjátok meg neki: Vakok látnak, sánták járnak... [„Kedves János! Ha lenne szemed, nem kérdeznél ilyen butaságokat!”] Boldog, aki nem botránkozik meg bennem [mint te]” (Lk 7,18-23).

Az általa meggyógyított **betegekkkel** sem bánik kesztyűs kézzel: A Bethesda tónál fekvő, 38 éve béna férfi kifogását nem fogadja el, megkérdezi tőle, akar-e egyáltalán meggyógyulni, s amikor meggyógyítása után ismét összetalálkozik vele, így figyelmezteti: „Ne vétekezzél többet, nehogy rosszabbul járj” (Jn 5,14). Amikor pedig a tíz leprás meggyógyítása után csak egy megy vissza köszönetet mondani, méltatlankodva fakad ki: „Nemde tízen gyógyultak meg? Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy hálát adjon Istennek, csak ez az idegen” (Lk 17,17)?

Tanítványjelöltjeit nem éppen megnyerő módon előre inti: „A rókának is van odúja, de az emberfiának nincs hová lehajtania a fejét... Hagyd a holtakra, hadd temessék el halottaikat... Aki kezét az eke szarvára teszi, de hátratekint, nem alkalmas Isten országára” (Lk 9,57-62).

Tanítványait számtalanszor „helyretette”, itt csak egyetlen esetet idézek föl: Túl vannak már a „kenyérszaporításon”, amikor úgy esik, hogy elfelejtenek bevásárolni, egyetlen kenyér van csak náluk, s azon tanakodnak, mi lesz mármost (értsd: ki fogja azt az egyet megenni). Erre Jézus nem éppen finoman érdeklődő kérdések sorát zúdítja rájuk: „Mit tanakodtok, hogy nincs kenyerek? Még mindig nem értitek? Nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek? Szemetekkel nem láttok, és fületekkel nem hallotok? Nem emlékeztek, amikor öt kenyéret törtem meg [= osztottam meg, vö. Iz 58,7: „Törd meg az éhezőnek kenyeredet...”]? Hát még mindig nem értitek [hogy nem azon kell veszekedni, kié legyen az az egy kenyér, hanem meg kell osztani egymással, jut, amennyi jut egy-egy embernek]” (Mk 8,17-21)?

Barátaít sem igen kíméli. A körülötte sürgölődő, és nővére nem-sürgölődése miatt méltatlankodó Mártának azt mondja: „Márta, Márta, sok minden aggaszt és nyugtalanít téged. Pedig csak egy a szükséges” (Lk 10,41).

A **hatalomgyakorlók és kiszolgálók** is magatartásuk súlyának megfelelően kapják meg a magukét. Amikor értesítik arról, hogy Heródes meg akarja öletni, így üzen: „Mondjátok meg annak a rókának: Gyógyítok ma és holnap, csak harmadnapra leszek készen...” (Lk 13,32). Amikor Pilátus azzal kérkedik, hogy hatalma van őt keresztre juttatni vagy fölmenteni, szinte egy kézmozdulattal intézi el: „Semmi hatalmad nem lenne, ha fölülről nem adatott volna [ti. „az emberi szabadságod, amellyel tehetsz, amit akarsz”, nem pedig a gyilkolás hatalma]” (Jn 19,11). Az elfogására érkezettek is szembesíti önmagukkal: „Mint valami terrorista („rabló”) ellen, úgy vonultatok ki... Naphosszat együtt voltam veletek..., mégsem fogtatok el. De ez [az éjszakai] a ti órátok...” (Mt 26,55). Amikor kihallgatása során „illetlen beszéde” miatt az egyik smasszer szájon vágja, nem hagyja szó nélkül: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)?

Valljuk meg: Ez a Jézus már nem olyan szimpatikus és vonzó! Különösen, amikor kritikáját magunkra irányulónak érezzük... De ne feledjük, **Jézusnak volt alapja** arra, hogy kritikus legyen: nem a nem létező „valóságos Isten volta”, hanem többek között az, hogy önmagával szemben is rendkívül kritikus volt, sőt túlzás nélkül állíthatjuk, hogy egyenesen kegyetlen – de ez már egy következő vonás az arcképén.

Az önmagához kegyetlen Jézus

(Mt 8,20)

A kemény, kritikus Jézus után lássuk most az önmagával szemben is kritikus, sőt kegyetlen Jézust!

Kezdjük az **önkritikájával**. Az evangéliumokban érthetően csekély az ide vágó anyag, hiszen annak a folyamatnak a során, amelyben egyre magasabb szférákba tolták fel, retusálni kellett lehetőleg minden olyan mozzanatot, amely túlságosan „emberinek” mutatta őt, következésképpen összeegyeztethetetlen volt „isteni” mivoltával. Kész csoda, hogy fönnyaradtak a kialakított képet zavaró emléktöredékek is...

Talán a „legbotrányosabb” ebből a szempontból, hogy bemeztette magát Jánossal a Jordánba (Mk 1,9). Ezzel ugyanis – hacsak nem volt részéről színészkedés az egész – nyilvánosan **bűnösnek vallotta magát**, hiszen a szinoptikusok egybehangzó tanúsága szerint János a bűnbánat, a megtérés keresztségét kínálta (Mk 1,5; Mt 3,11; Lk 3,3). Jézus tehát kész volt a megtérésre... – Az alámerülésekor kapott istenélménye (ld. tanulmányunk első részét a februári számban) sem tette elbizakodottá, hanem kiment a pusztába, és **józanul mérlegre tette önmagát**: küldetését, vágyait, céljait, félelmeit... (Lk 4,1-12). – **Tanítását kitette mások kritikájának**; még a legegyszerűbb embereknek sem mondta azt, hogy „higgyétek el nekem, hiszen én mondom”, hanem megkérdezte tőlük: „Miért nem ítéletek meg magatok” a dolgot (Lk 12,57). – Sőt az őt szájon vágó **fogdmeggel is kész „megvitatni”**, kinek van igaza: „Ha rosszul szoltam, bizonyítsd be a rosszat...” (Jn 18,23). – Ha pedig fölismerte, hogy elképzelése tévesnek bizonyult, **képes volt módosítani rajta**. Eleinte például úgy gondolta, hogy küldetése „csak Izrael házának elveszett juhához szól” (Mt 15,24), s ezért tanítványainak is azt mondta: „A pogányokhoz és a szamaritánusokhoz ne menjetek... Menjetek inkább Izrael házának elveszett juhához” (Mt 10,5-6). Később, látókörének határtalanodása után ezt fölülbírálva már arra biztatta őket, hogy minden népnek (Mt 28,19; Lk 24,4), sőt minden teremtménynek (Mk 16,15) hirdessék a jó hírt.

Nem kevésbé izgalmas találkozni **öniróniájával**, amely például abban mutatkozik meg, hogy fesztelenül idézi a ráaggatott gúnyneveket: „falánk és iszákos ember, vámosok és bűnösök barátja” (Mt 11,19), „Belzebug” (= „a trágya ura”: Mt 10,25), „eunuch” („herélt”: Mt 19,12), „idióta” (Lk 10,21). – Nem önirónia-e, amikor éppen szülőfalujában állapítja meg: „Sehol sincs a prófétának kevesebb becsülete, mint saját hazájában...” (Lk 4,24)? – Amikor Heródesnek

visszaüzen, azt mondja: „... ma és holnap gyógyítok... Csak harmadnap »leszek készen«” (Lk 12,32), ami a görög szövegben így hangzik: »fejezettem be«..., mert „nem veszhetsz el próféta Jeruzsálemen kívül” (Lk 12,33)...

Önmagával szembeni kegyetlensége a következőkben mutatkozott meg.

1) Tanításával egyfolytában vágta maga alatt a fát. Ugyanis: a) *Totálisan fölborította a bevett istenképet.* Például ilyeneket hirdetett: Isten nem sújtja betegséggel a bűnt (Mk 2,5-7); Isten jobban örül egyetlen megtérő bűnösnek, mint kilencvenkilenc igaznak (Lk 15,7.10); Isten nem követel elégtételt a megtérő bűnöstől, hanem nagy lakomát rendez hazatérésének örömére (Lk 15,11-24); Isten nem igazságtalan, de nem is igazságos, hanem (mindenkit egyaránt) szeret (Mt 20,1-15). – b) *Keményen bírálta a pénzt, a vagyont, a jólét, az életszínvonal imádatát:* Nem szolgálhattok Istennek és a Pénznek (Mt 6,24; úgy is mondhatta volna: jólétre törekvés és vallásosság kizárják egymást); könnyebb a tevének átmenni a tű fövén, mint a gazdagnak bejutni Isten országába (Mt 19,24; az ilyesmit nemcsak a gazdagok, hanem a szegények is rosszul viselik...) – c) *Tanítását fölébe helyezte Mózesének, azaz a korábbi „kinyilatkoztatásnak”:* „Hallottátok, hogy megmondatott a régieknek... Én viszont azt mondom...” (Mt 5,21.27.31.33.38.43). Ennek megfelelően gondtalanul fölülbírálta a Szentírást: betoldott és kihagyott belőle (Iz 61,1-2; Lk 4,18-19), vagy átértelmezte (Mk 10,4.5-6; Mt 7,12). – d) *Saját személyét és művét fölébe helyezte elődeiének, sőt vízváltatóvá tette,* mondván: „Jónásnál nagyobb van itt” (Mt 12,41), „boldog a szem, amely látja, amit ti láttok” (Lk 10,24), továbbá „aki hallgatja és megteszi tanításomat, az sziklára épít, aki nem, az homokra” (Mt 7,24-27).

2) A hagyományok és a vallási előírások felrúgásával folytonos életveszélynek tette ki magát. a) *Nem tartotta meg a kultikus tisztasági előírásokat:* elhagyta a kézmosást (Mk 7,2), bement a „tisztátalan” vámosok (Lévi és Zakeus) házába, és asztalhoz ült velük (Mk 2,15; Lk 19,1), utcanővel kezegette magát (Lk 7,37), megérintette a leprást (Mk 1,41). – b) *Nem böjtölt* (Mk 2,18-19). – c) *Nőkkel tárgyalt* (Lk 10,39; Jn 4,7-26), sőt társaságukban járta az országot (Lk 8,2). – d) *Megtörte a szombatot:* kalásztépéssel (Mk 2,23-27), számtalan gyógyítással (pl. Mk 3,1-6: „tanakodni kezdtek, hogyan veszejthetnék el”). – e) *Viselkedését ráadásul elvi magaslatra emelte és isteni igazolással látta el:* „Csak nem böjtölhet a násznép, ha vele van a Völegény [ti. Isten!]” (Mk 2,19); „Isten a szombatot teremtette az emberért, és nem az embert a szombatért... Az emberfia tehát [értsd: minden ember!] ura a szombatnak” (Mk 2,27); „Isten parancsát ügyesen kijátsszátok, hogy megtarthassátok emberi hagyományaitokat” (Mk 7,9: egyetlen ilyen mondat is kész öngyilkosság).

3) *Rendszeresen bírálta az írástudókat, farizeusokat és papokat,* magyarán az állami és vallási vezetőket, és azok kiszolgálóit (ld. fönt): „Világtalanok vak vezetői ők. Ha pedig vak vezet világtalant...” (Mt 15,14). „Akiket a világ urainak tartanak, zsarnokoskodnak népükön és önkényüket éreztetik velük” (Mt 20,25). Az ilyen beszéd bajjal szokott járni...

4) *Mindenkit megbírált,* ha „kellett” (ld. fönt).

5) A mindenki által megvetett *ellenségeket példaképiül állította:* az eretnek és szakadár szamaritanusokat (Lk 10,30-37; 17,16), a főnóciái pogány asszonyt (Mt 15,28: „Nagy a te bizalmad”), a kafarnaumi pogány századost (Mt 8,10: „Ekkora bizalmat senkinél sem találtam Izraelben”).

6) *A sikert és a személyes kényelmet visszautasította,* és kérlelhetetlenül alárendelte az Ügynek: Sikeres gyógyításai nyomán népszerűvé válik, tartóztatják: „Mindenki téged keres”, de ő tántoríthatatlan: „Menjünk tovább” (Mk 1,35-39).

7) *Tudatában volt sorsának, de nem menekült el,* és nem tett semmit, hogy elkerülje azt, ellenkezőleg: tudatosan vállalta, és nyíltan megmondta: az „emberfia” emberek kezébe adatik, sokat szenved, megölik (Mk 8,31; 9,31; 10,33); Illés eljött már, de kényük-kedvük szerint bántak vele, és így szenved majd az „emberfia” is tőlük (Mt 17,12); „Képesek vagytok inni abból a kehelyből, amelyből én iszom?” (Mt 20,22); „Ha ő most testemre öntötte ezt az olajat, a temetésemre tette” (Mt 26,12).

8) Bizalmas barátainak néha elárulta, mennyire *szenved*: „Alámerítéssel kell alámeríttetnem, és mennyire gyöttrődöm, míg beteljesedik” (Lk 12,50).

9) *Agonizált és „vért izzadt”* (Lk 22,44), amikor kínszenvedésének küszöbére ért, és gyötrelmes tusakodásban vívta ki a helyes döntést és a hűséget mindhalálíg (Mt 26,36-46).

10) *Letartóztatásakor* leállította a karddal segítségére siető tanítványokat: „Tedd vissza... Mindaz, aki kardot ragad, [az általa megragadott] kard által vész el”: Mt 26,52).

11) *Pere során*, amikor talán még mindig megmenthette volna magát, semmit sem tett ennek érdekében, sőt: a főpap kérdésére („Te vagy-e a Messiás?”) visszavágott: „Ezt te mondd. Én viszont azt mondom...” (Mt 26,64); a helytartó hasonló kérdésére („Te vagy-e a zsidók királya?”) csak két szót válaszolt: „Te mondtad” (= „Ez a te véleményed”: Mk 15,5); a helyi uralkodót pedig szóra sem méltatta (Lk 23,9).

12) *Keresztútján*, fizikai és lelki gyötrelmei közepette mindvégig mások gondjával-bajával törődött.

Vázlatok Jézus arcképehez

III. rész

Normális, paranormális, szupranormális

(Lk 17,11–19)

Az idézett evangéliumi szakaszban Jézus személyiségének háromfajta vonása figyelhető meg.

Az első a **normális**, amelyre három mozzanat utal: a) „Mutassátok meg magatokat a papoknak!” Jézus tudja, és tekintetbe veszi: az adott körülmények között ez a feltétele annak, hogy az egykori leprások visszatérhessenek az egészségesek társadalmába, hiszen a papok joga és kötelessége, hogy megállapítsák a gyógyulást, és igazolást adjanak róla. – b) „Nem akadt más, aki visszajött volna, hogy *hálát* adjon Istennek?” Ez azt mutatja, hogy Jézus szemében a hála természetes, elvárható emberi viselkedés. – c) „A *te* bizlambad („hited”) gyógyított meg téged.” Jézus reálisan veszi számba a dolgokat, és nem tulajdonítja önmagának azt, ami mást illet.

Személyiségének második vonását **paranormálisnak** nevezhetjük. Erre két mozzanat hívja föl a figyelmet: a) „Menjete, mutassátok meg magatokat... *Útközben* meggyógyultak.” – b) „A *te* bizlambad gyógyított meg téged.” – Mindkét mozzanat arról tanúskodik, hogy Jézus képes volt rendkívüli, mai szóval paranormális módon gyógyítani (egészen pontosan: másokban rendkívüli, paranormális erőket mozgósítani, amelyek aztán gyógyulást eredményeztek).

A harmadik vonást **szupranormálisnak** nevezem a következő két mozzanat alapján: a) „Nem akadt más..., hogy *hálát* adjon Istennek?” – b) „A *te* bizlambad meggyógyított téged.” – E két mozzanat egyrészt arra utal, hogy Jézus egész gondolkodásmódját a „fölfelé” (szupra), Isten felé irányulás jellemezte, másrészt arra, hogy a gyógyulást *végső soron* „fölről”, Istentől eredőnek gondolta.

Érdeemes alaposabban is megvizsgálni, hogy az evangéliumok egésze igazolja-e ezt a hármas megfigyelést. Vegyük sorra őket!

A *normális* Jézus

Jézus evett és ivott (Mt 11,19), azaz *normális biológiai életet élt*, nem volt aszkéta. – Tévedésre képes ember volt, és *tévedett* is: alámerítette magát Keresztelő Jánossal (Mk 1,9), mert azonosult igehirdetésével, de alámerülése nyomán rájött (Mk 1,9-10), hogy nem úgy állnak a dolgok, ahogy János hirdette... (ld. *A kulcs Jézus életéhez*, „Érted vagyok”, 2011. április). – Ugyanez az esemény azt is mutatja, hogy Jézus *bűnös embernek tartotta magát*, hiszen az alámerítés a bűnöktől való megtisztulást szolgálta. Persze annak lehetősége, hogy Jézus követhetett el bűnt, általánosan következik valóságos emberi mivoltából is (ami a legortodoxabbak számára is hittétel, ti. hogy valóságos ember volt; ámbár ők ebből kivesszik a bűn elkövetésének a képességét; de akkor hogyan lehet valóságos ember?). Megerősíti ezt a

megállapítást, hogy később, tehát a Jordánba történt bemerítése *után sem* tartotta magát *jónak* (Mk 10,18). – Előfordult, hogy Jézus *tanácstalan* volt: Kafarnaumi sikere után elbizonytalanodott: maradjon-e, vagy menjen tovább? Ezért el kellett vonulnia imádkozni, hogy tanácstalansága föloldódjék (Mk 1,35-38). – Megesett, hogy *tétovázott*, vagy ha úgy tetszik, *következetlen volt*: Testvérei biztatására, hogy menjen föl Jeruzsálembe, és ott mutassa meg magát, előbb azt felelte, hogy nem megy föl az ünnepre, majd (titokban) mégis fölment (Jn 7,1-10). – Rámutatott, hogy az emberi teljesség *kockáztatással és vállalkozási készséggel* érhető el (Mt 25,14-30: példabeszéd a talentumokról). – Tudott egészséges *óvatosságra* inteni: a hamis prófétákkal szemben (Mt 7,15-20), a farizeusok és szadduceusok szellemiségével szemben (Mt 16,6), vagy az írástudókkal, mondhatnánk: a teológusokkal szemben (Mk 12,38). – *Önérzétes* volt: az őt megütő fogdmegnek így válaszolt: „Ha rosszul szóltam, bizonyítsd be a rosszat, de ha jól, miért ütsz engem” (Jn 18,23)? – Vágyott a *bensőséges emberi kapcsolatokra*, együttlétekre: „Vágyva-vágytam, hogy elfogyasszam veletek ezt a húsvéti vacsorát” (Lk 22,15). – Értékelte a meleg emberi gesztusokat, például amikor a „bűnös asszony” vagyont érő tiszta nárduszolajat öntött a fejére (Mt 26,6-13). – Az iménti jelenet azt is igazolja, hogy a meleg emberi gesztusokat *többre értékelte a puritanizmusnál*: megvédte az asszony tettét a szegényekre hivatkozó tanítványokkal szemben. – *Józan értékrendje* volt, ami kiderül ilyesfajta mondásaiból: „Nem az egészségeseknek kell az orvos, hanem a betegeknek” (Mk 2,17), vagy: „Senki sem varr régi ruhára új szövetből foltot, mint ahogy senki sem tölti az új bort régi tömlőkbe” (Mk 2,21-22). – Ennek megfelelően az ember *biológiai igényei fontosabbak voltak* számára a vallási előírásoknál: az éhség csillapítását vagy a betegség gyógyítását előbbre valónak tekintette a szombati nyugalom megtartásánál (Mk 2,23-27; 3,1-5), az öreg szülőkről gondoskodást a korbán törvényénél (Mk 7,11-13). – Nemesyszer *elfogyott a türelme*: Az örökösen gyógyításért kuncsorgóknak azt mondta: „Meddig kell még veletek maradnom? Meddig tűrjelek titeket” (Mt 17,17), a „kenyérzaporításokból”, vagyis a kenyérnek a rászorulók közötti szétosztásából tanulni nem tudó tanítványoknak pedig: „Mit tanakodtok...? Még mindig nem értitek és nem fogtátok föl? Még mindig érzéketlen a szívetek?... Nem emlékeztek?... Hát még mindig nem értitek” (Mk 8,17-21)? – De *haragudni, sőt „dühöngeni” is tudott*: ha térdre borultak előtte (Mk 1,41 D kódex, továbbá a „haragudni” szó használata nélkül, de értelme szerint Mk 10,17-18), ha a szívek keménységét tapasztalta (Mk 3,5), vagy azt látta, hogy az Atya házát vallási üzletközponttá teszik (Mk 11,15-17; Jn 2,15). – *Gyötrődött* a rá váró szenvedések miatt: „Alá kell merülnöm, és mennyire gyötrődöm, míg bekövetkezik” (Lk 12,50). – *Elfogta a halálfélelem*, és „vérizzadásig” meggyötörte (Mt 26,36-46; Lk 22,44). – És sorolhatnánk tovább...

A paranormális Jézus

Léteznek paranormális jelenségek. Például működnek parapszichológiai erők: lehetséges tárgyak mozgatása vagy fiziológiai életfolyamatok befolyásolása pusztá akarattal. Ezek nem természetfölötti képességek vagy jelenségek, csupán ritkák és rendkívüliek, mint az, hogy Kaszparov közel 3000 sakkparti minden lépését tudja fejből, vagy az, hogy Saint-Saëns tízévesen fejből játszotta Beethoven összes zongoraszonátáit. Jézusban is voltak ilyen „paranormális”, vagyis rendkívüli, de a „természetes” határain belül maradó képességek. *Nem abban az értelemben, hogy* a vizet borrá változtatta volna (Jn 2,1-11), a kenyeret megszaportotta volna (Mk 6,34-44), a vízen járt volna (Mk 6,44-50), a vihart lecsendesítette volna (Mk 4,39), vagy a kenyeret és a bort átváltoztatta volna saját testévé és vérévé (Mk 12,22-24), *hanem a következőkben:*

Paranormális módon gyógyított testi betegségeket, pl. lázat (Mt 8,14-15), vakságot (Mk 10,46-52), leprát (Mt 8,1-4), és még haldokló meggyógyítására is képes volt (Mk 5,21-24.35-43); ugyanígy képes volt pszichikai betegségek („megszállottság”) gyógyítására is (Mk 1,23-26; 5,1-20); képes volt a „távgyógyításra” (Mt 8,5-13: a kafarnaumi százados szolgája, Mt 15,21-28: a föníciai asszony lánya), sőt az „akaratlan” gyógyításra is (Mk 5,25-34: a vérfolyásos asszony). – *Paranormálisan érzékelt természeti folyamatokat* (talán), pl. azt, hol kell kivetni a hálót

bőséges halfogáshoz (Lk 5,1-11; Jn 21,6). – „Belelátott” az emberek gondolataiba, avagy „átlátott” a gondolataikon (noha ennek a jelenségnek lehet normális magyarázata is): Mt 9,4; 12,25; Jn 2,23-25 („Tudta, mi lakik az emberben”); Jn 4,18 („Öt férjed volt, s aki most van, az nem a férjed”). – „Hatalma volt”: „hatalommal”, az embereket lenyűgözve tanított (Mt 7,29), „hatalommal”, azaz hatékonyan szólított föl a követésére (Mk 1,17-18: az első tanítványok; Mt 9,9: Lévi), „hatalommal”, „ellenállhatatlanul” vitázott (Mt 21,27: „...akkor én sem mondom meg”; Mt 22,46: nem tudtak válaszolni, és nem merték többé kérdezni), „hatalma volt” ellenségein, vagyis (átmenetileg!) „megbabonázta, megbénította” őket: Názáretben „áthaladt köztük, és elment” (Lk 4,30), később: „Senki sem tudott kezét emelni rá... Azt mondták: Ember így még nem beszélt” (Jn 7,44-46). – (Nem könnyű kérdés persze, hogy ezekben a beszámolókból mennyi az eredeti, hiteles jelenség, és mennyi az evangélisták véleménye...)

A szupranormális Jézus

Szándékosan nem úgy fogalmazok, hogy „szupernormális”, mintha Jézus emberfeletti, tehát isteni tulajdonságokkal bírt vagy éppenséggel Isten lett volna; a „szupranormális” jelző azt akarja jelenteni, hogy Jézus „be volt kötve/csatolva” Istenhez, valami egészen alapvető, őt „teljesen” átjáró és meghatározó „fölfelé (Isten felé) irányultság” jellemezte: „mindent” „Isten szemével” nézett és érzékelt, Isten szándékai szerint akart tenni, „Isten erejével” (abból merítve) csinált; „vezeték”, „csatorna” volt, amelyen keresztül Isten világossága, jósága és ereje áradt a világba.

Példaként a teljes evangéliumot föl lehetne vonultatni, ezért csak néhány konkrét eset következzen ötletszerűen: A „nyolc boldogság” minden mondata (Mt 5,3-10). – Az ellenségszeretet tanítása (Mt 5,38-48: „így lesztek olyanok, mint Isten”). – „Megélhetési gondjaitok vannak? Nézzétek az ég madarait, a mezők virágait” (Mt 6,25-33). – „Viharba keveredtetek, süllyedés fenyeget? Mit féltetek? Miért nem bíztok?” (Mk 4,40). – „Féltetek az üldöztetéstől? Hogy megölnék? Nézzétek a verebeket...!” (Mt 10,29). – „Féltitek vagyontárgyaitokat? Mit ér az embernek, ha az egész világot megnyeri is...?” (Mk 8,36-37). – „Szívesen elválnátok háztársatoktól? Kezdetben nem így volt [= Istennek más az elképzelése]” (Mk 10,1-9). – „Teljesen leköt a háztartás, a vendéglátás? Márta, Márta, sok minden izgat téged, pedig csak egy a szükséges” (Lk 10,38-42). – „Magános és állami terrorcselekményekről hallotok? Ha meg nem tértek, ugyanolyan rosszul jártok” (Lk 13,1-5). – „Nagystílű sikkasztásról terjed a hír? És ti jóra használjátok a pénzeteket?” (Lk 16,1-9). – „Molyrágta kabátot láttok? Kirabolták az ismerősötöket? Gyűjtsetek »mennyei kincseket« [= jó tetteket]: azokat nem rágja meg a moly, nem lopják el” (Mt 6,19-20). – „Azt látjátok, hogy valaki fennhéjázva adakozik vagy imádkozik? Ti tegyétek titokban, még a jobb kezetek se tudja, mit csinál a bal!” (Mt 6,1-18). – „Önzetlenül jót tettetek a nyomorultakkal? Istennek tettétek!” (Mt 25,31-40). – Méltán adja aztán Jézus szájába ezeket a szavakat a János-evangélium: „Atyám szüntelenül munkálkodik, ezért én is” (5,17), illetve: „Az az én eledelem, hogy annak akaratát tegyem, aki küldött engem” (4,34).

A valóságban természetesen **nem választható szét a három személyiségvonás**; néha nehéz is meghatározni, hogy egy-egy tulajdonsága melyik kategóriába tartozik; sokszor egyszerre kettőbe (normális + paranormális, paranormális + szupranormális, normális + szupranormális), vagy mind a háromba.

Az utóbbi esetre szeretnék még egy példát fölhozni, nevezetesen a „kenyérszaporítás” történetét (Mk 6,34-44). A *normális* sík: Jézus meghagyja tanítványainak, hogy osszák szét, amijük van; erre feltehetően az emberek is megosztják egymással, amijük van; normális úton jut mindenkinek valami. A *paranormális* sík: Jézus „hatalma”, a belőle áradó erő „kényszeríti”, azaz veszi rá a tanítványokat arra, hogy szétosszák az utolsó falat kenyeret is, és ugyanez az „erő” (s persze a tanítványok jó példája) ösztönzi az embereket arra, hogy ők is megosszák utolsó tartalékaikat. A *szupranormális* sík: Az éhesekkel vállalt szolidaritás (egyáltalán az éhezés

észrevétele), a segíteni akarás szándéka, a segítség ténye és módja (= az osztozás + az osztozás láncreakciójának kiváltása) mind-mind „földről” jön és e „földről” erejében megy végbe.

Jézus teljes ember volt.

Jézus, a fölcserélhetetlen

(Mk 8,27–30)

Már kortársai sem vették észre Jézus egyedülálló voltát, s ez az evangéliumi szakasz is tanúskodik arról, ki mindenkivel és mi mindennel cserélték össze. Az azóta eltelt húsz évszázad nem hozott javulást e téren. Érdeemes néhányat szemügyre vennünk mai fölcserélései közül, s aztán levonnunk bizonyos tanulságokat.

Jézus fölcserélése a történelmi háttérrel. Jézust azonosítják korának minden lehetséges és lehetetlen jelenségével: „Amit tudunk róla, az csak a történelmi erők játékának eredménye”. Így aztán magából Jézusból nem marad semmi: „nem is élt”, „az egész Újszövetség csak Krisztus-költészet”, hallani. Például: „Jézus csak a logosz-filozófia szimbolikus megjelenítése a zsidóságban”, szimbolikus tanköltevény.

Jézus hazavitele a zsidóságba. Eszerint Jézus csupán egy szakadár zsidó, akit a keresztények kisajátítottak maguknak, ezért „haza kell őt vinni” a zsidóságba, hiszen csak azt tanította, amit akkoriban minden művelt zsidó vagy rabbi tudott, azaz Jézus is csak egy sajátos stílusú rabbi volt, az egyik iskola feje. Ez a felfogás feloldja Jézust a júdaizmusban.

Jézus azonosítása a „modern”-nel. A mindenkori modernnel, azzal, amit az adott pillanatban épp modernnek tartanak: az uralkodó szellemiséggel, ideológiával vagy éppen gyakorlattal, például az épp divatos egyházi gyakorlattal. A középkori világ vége-hangulatban Jézus a végítélet bírója, a 20. század elején a Jézus Szíve kultusz tárgyával azonos, a 20. század végén a karizmatikus (irracionális, mindenható, csodatevő, gyógyító) Jézus „a” Jézus.

Jézus feloldása a „gyülekezeti teológiában”. Ennek eredménye az első és második keresztény generáció Jézusról alkotott képe: miközben csak „tovább akarták adni” a Jó Hírt, akaratlanul is „beleírták” a maguk felfogását, és sok mai teológus szerint ettől nem is lehet elkülöníteni az eredeti Jézust.

Jézus azonosítása valamilyen rész-szemponntal. Minden kor ortodoxiája arra teszi a hangsúlyt, *kicsoda* Jézus: Isten Fia, Krisztus, Főpap stb., és ezáltal valamilyen hittételt csinál belőle. Minden kor racionalizmusa csak arra figyel, mit *mond* Jézus, és ezáltal valamilyen új értelmi igazságot csinál belőle. A vallásos szocialisták csak aziránt érdeklődnek, mit *tett* Jézus. Sok teológus és laikus pedig csak azt keresi, mit *használ* Jézus... – Minden rész-szemponntnak a figyelembevételre jogos, viszont egyoldalúan csak valamelyikre koncentrálni Jézus meghamisításához vezet.

Mindezekben a jelenségekben egyrészt sok helyes és téves megállapítás keveredik: Jézus nem függetleníthető kora történelmétől, de nem egyszerűen annak a terméke; Jézusban erősen élnek a zsidó gyökerek, de messze túlnő azokon; Jézus mindig „modern” lesz, de sosem szűkíthető a modernségre; Jézust átalakította a gyülekezeti teológia, de nem semmisítette meg; Jézusban fontos a lény, amit mond, amit tesz és a „hasznossága”, de öbenne ezek együtt fontosak, sőt: személyisége több, mint ezek együttese, és kimeríthetetlen, mint minden (nagy) személyiségé; **másrészt közös vonás, hogy az emberek valamennyi megközelítésben többé-kevésbé saját elképzeléseiket vetítik ki, vetítik rá Jézusra,** folytonosan összekeverik vele önmagukat; Jézus a világtörténelem legnagyobb „projekciós felülete”...

De hát kicsoda is akkor Jézus? **Nem szorítható semmilyen definícióba.** Csak szubjektív vallomásokot lehet tenni. A fentiek alapján azonban *három általános kijelentést meg lehet kockáztatni:* 1. Jézus senki mással föl nem cserélhető, eredeti személyiség. 2. Túlzó egyoldalúságoktól mentes, teljes-ép ember (integrált személyiség). 3. Az ember voltot rendkívüli és talán egyedülálló módon megvalósító (de ettől még nem abszolút) személyiség.

Milyen tanulságok vonhatók le mindebből?

Tekintettel Jézus eredetiségére és nagyságára, ehhez mért *szerepességgel kell közelednünk* hozzá. Aligha helyes abból kiindulnunk, hogy mi jobban tudjuk nála, hogyan is állnak a dolgok. Aki Bachnak akar zenei, Michelangelónak szobrászati, vagy Kaszparovnak sakkozási tanácsot adni, jól gondolja meg.

Különösen *óvakodjunk attól, hogy (a szükségszerűnél jobban) rávetítsük* saját teológiai, történelmi, erkölcsi, politikai, gazdasági stb. elképzeléseinket! Ne képzeljük, hogy Jézus fantáziájából, tehetségéből,

képességeiből, erejéből, nagylelkűségéből, érzelemgazdagságából is csak annyira futotta, mint a miénkből!

Legyünk tudatában annak, hogy Jézus személyiségét, mondanivalóját, viselkedését, jelentőségét *megközelíteni csak nagyon sok és nagyon fáradságos munkával lehet!* A „leghétköznapibb” ember is „észak-fok, titok, idegenség” s „az út lélektől lélekig” mérhetetlen – hát még egy Jézus nagyságrendű valaki esetében.

Ne is riadjunk vissza ettől a sok és fáradságos munkától! Ha annyi mindenre van időnk és erőnk, az emberré válás (meg)tanulására miért nincs? Merthogy Jézustól épp ezt tanulhatnánk el. Hetenkénti vagy kéthetenkénti egy-két óra ráfordítással senki nem válhat semminek nemhogy „művészévé”, de még „tisztességes iparosává” sem.

Az eltelt hosszú időben és manapság is számos összecserélésének lehettünk és lehetünk tanúi. Valóban megérteni és megközelíteni Jézust *nem lehet elméleti úton.* Nagyon fontosak a róla, tanításáról, tetteiről, szándékairól szóló „tárgyi” ismeretek, de csak annyit érnek, mint amikor valaki tudja, hogyan kell főzni, vagy mi az, ami ehető – de nem főz, vagy nem eszik... És amint jól főzni is csak gyakorlatból lehet, Jézust is csak az fogja helyesen megismerni, aki az életében, cselekedeteiben követi őt. Csak ebben az esetben tárulnak fel előtte a jézusi mélységek és magasságok. A Jézust elvben elfogadók számára a legnagyobb figyelmeztetés (Lk 6,46): „Minek mondjátok nekem, hogy Uram, Uram!, ha nem teszitek meg, amit mondok?”

Jézus, a mértékadó

(Mk 9,1–8)

Jézus „színeváltozásának” története látszólag éppoly távoli és elvont, minket nem érintő esemény, mint pusztai megkísértése. De ha valaki egyrészt megéri a jelentését, másrészt ugyanazok a problémák foglalkoztatják, mint Jézust és tanítványait, akkor egy csapásra húsba vágóan aktuálissá válik. *Voltaképpen két eseményt tartalmaz ez a történet.* Az egyikre az első mondat utal: „Bizony mondom nektek, egyesek az itt állók közül biztosan nem ízlelik meg a halált, míg meg nem látják, hogy Isten országa eljött erőben.” A másik a „színeváltozás” eseménye. *A kulcs a két esemény összetartozásában rejlik:* mindhárom szinoptikus evangélium hangsúlyozza, hogy idézett kijelentése után „hat (illetve nyolc) nappal Jézus kiválasztotta Pétert, Jakabot és Jánost, és fölment velük egy hegyre imádkozni”, azaz a „színeváltozás” eseményét mindhárman a megelőző kijelentés-ígéret beteljesedéseként értelmezik.

Miről is van hát szó? Mindenekelőtt egy halált kockáztató vállalkozásról. Jézus nyomatékosan felhívta tanítványai figyelmét: az a szándéka, hogy az ország vallási központjának számító Jeruzsálemben is meghirdeti Isten országát, könnyen az erőszakos halált eredményezheti (sőt valószínűleg eredményezi is) a maga (s talán tanítványai) számára (is): „Most fölme gyünk Jeruzsálembe... Az Emberfiát elvetik, megostorozzák, megölik...” (Mk 8,31; 9,31-32; 10,32-33). Hiteles lehet, hogy Márk e bejelentés után helyezi el Jézus figyelmeztetését: „Ha valaki utánam akar jönni [most, a veszélyes Jeruzsálembe], tagadja meg magát, vegye föl keresztjét [= legyen kész a kivégzésére], és úgy kövessen” (8,34).

Minden valóban Jézus-követő életnek ez a távlata: az üldöztetés, az erőszakos halál, bár ennek formái koronkint erősen változhatnak, nem is mindig feltétlenül fizikai formában jelentkeznek, sok változat lehetséges (a németek ismerik a Rufmord, „hírgyilkosság” kifejezést: rossz hírbe hozással is lehetetlenné lehet tenni, tönkre lehet tenni valakit...). Szegény Jézus, csak azt nem sejtette, hogy eljön az idő, amikor saját egyházában a főpapok és a papok üldözik majd az ő igazi követőit – bár azt például megmondta, hogy „saját házanépe lesz az ember ellensége” (Mt 10,36), és „halálra adja majd testvér a testvérét, s apa a fiát” (Mt 10,21), de nyilvánvalóan nem keresztény testvérekre és apákra gondolt.

Mindenesetre egy ilyen kilátásokkal kecsegtető helyzetben, a Jézus-követő életformában magától értetődően vetődik föl a kérdés, ahogyan a tanítványokban is fölvetődhetett Jézus bejelentése nyomán: *Van-e értelme az egész vállalkozásnak,* ha netán mind belepusztulunk anélkül, hogy sikert érjünk el, anélkül hogy megvalósulna kitűzött célunk, megélnénk Isten országának eljövételét? Menjünk föl Jeruzsálembe csak azért, hogy megöljenek minket?

Jézus, úgy látszik, tisztában volt ezzel a lélektani dilemmával: lehet-e úgy kockáztatni az akasztófát (vagy akár az enyhébb üldöztetéseket is), hogy legfeljebb egy távoli, ködös, bizonytalan remény mozgatja az embert, a közvetlen jövő és tapasztalat viszont csak kudarcokat ígér? *Képes-e az ember nagy célokért küzdeni, ha azokról semmilyen biztos tapasztalata nincsen?*

Különösen, ha **az embert közben még a félelem is szorongatja „Mózesről és Illésről”**: „Nem is tudta, mit mondjon, annyira féltek” (6. v.). Ugyan mitől-kitől féltek volna, ha nem Mózesről és Illésről, azaz saját vallásuknak Mózes és Illés által jelképezett hagyományától, és annak kortársi képviselőitől (akik Jeruzsálemben majd megölhetik őket)? Mert nem könnyű a régi vallási beidegződésektől megszabadulni, és még nehezebb a régi vallás képviselőinek szorításában élni (szűk családban, rokonságban, egyházközségben), kiteve erőszakosságuknak, támadásaiknak (mert nekik aztán nemigen vannak gátlásaik).

Érthető, hogy ilyen helyzetben az ember *legszívesebben* „három sátrat csinálna: Jézusnak egyet, Mózesnek egyet és Illésnek egyet”, azaz valahogy harmonizálná, *közös nevezőre hozná* a hagyományos vallás igényeit meg a Jézus által megmutatott út követelményeit. Miért is kellene kiélezni a dolgokat? Miért ne lehetne szép összhangba hozni őket? Miért ne lehetne megtalálni az elvi (teológiai) és gyakorlati kompromisszumot?

Mindezekre a kérdésekre, félelmekre, dilemmákra, aggodalmakra adta meg a választ a „színeváltozás” eseménye.

Bár aki „látja” akart, az már korábban is tapasztalhatta, hogy „Isten országa” nem csupán ködös távoli cél, hanem – részlegesen, töredékesen ugyan, de – valóság is lett Jézus révén. A második „kenyérzaporítás” után az egyetlen kenyér elosztásán vitatkozó tanítványoktól azt kérdezi Jézus: „Még mindig nem értitek és nem fogtátok föl?... Szemetekkel nem láttok és fületekkel nem hallotok” (Mk 8,17-21)? Mit? Többek között azt, hogy a Jézus által hirdetett és gyakorolt osztozásban itt van az Isten országa. Ahogyan a néptől is számon kérte: „Ha felhő támad nyugatról, tudjátok, hogy eső lesz. Ha déli szél fúj, tudjátok, hogy hőség lesz. Hogyhogy a mostani időt nem ismeritek föl” (Lk 12,54-56)? Máskor meg kerekén kijelentette: „Boldogok a szemek, amelyek látják, amit ti láttok...” (Lk 10,23-24)!

De Péter, Jakab és János („egyesegek az itt állók közül”) a „színeváltozás” hegyén „*karizmatikus*” módon is megtapasztalhatta (valóban „mielőtt megízlelte volna a halált”), hogy az „imádkozó”, vagyis Istennel közvetlen kapcsolatba lépett, és az intenzív istenkapcsolat folytán „sugárzó” („színeben elváltozott”) Jézusban valóban *eljött* az Isten országa, uralma; (szó szerint és átvitt értelemben egyaránt „látható”, azaz átélhető, hogy Jézust teljesen áthatja Isten (mi mászt jelent az Isten „uralma”, ha nem ezt?), hogy Jézus valóban az – akivé Isten országában mindenkinek válnia kell, vö. Mt 5,45 – „Isten fia”, vagyis Istennek egészen odaadott, Istenhez hasonlónak vált, és Isten által kedvelt, szeretett ember (ld. „*Isten fia*”), ahogyan a „felhőből”, azaz Istentől jövő Hang mondja (nyilván nem fizikailag hallható, ékes arám nyelven, hanem benn, a lelkiismeretükben, biblikusán: a szívükben megszólalva).

Ez a tapasztalat (legalábbis elvben) eldöntött minden dilemmát:

– Isten országa *nem csupán ködös jövőremény*, hanem már itt, még a földi életben lehetséges valóság, ha csak csíraszerűen is (vö. Lk 17,21: „Isten országa rajtatok fordul”).

– Ha Jézus az Isten szeretett fia, képviselője (vö. Mk 12,6), akkor „*óra kell hallgatni*”, pontosabban: *kizárólag óra kell hallgatni*, „Mózesre és Illésre”, a régi vallási beidegződésekre és hagyományokra, valamint azok jelenkori képviselőire nem (vö. „Megmondattok a régieknek... Én viszont azt mondom nektek...” – Mt 5,21.27 stb.)!

– Következésképpen *nincs helye semmilyen elvi (teológiai) és gyakorlati „kompromisszumnak”* (megalkuvásnak), hanem a Jézus által mutatott úton kell haladni (vö. Mk 2,21: nem segít, sőt csak nagyobb bajt okoz, ha a régi ruhára új szövetből varrunk foltot).

– Az Isten országáról szerzett (karizmatikus vagy nem-karizmatikus) bizonyosság erejében *el lehet indulni „Jeruzsálembé”*, azaz járni lehet az üldöztetések útját is, kockázatos lehet az erőszakos halált is.

Mindez talán nem megy rögtön. Péter, Jakab és János a bizonyosság megtapasztalása után is szétfutott, megtagadták Jézust a „*tethelyen*”, akárcsak a többiek; de aztán újrakezdték, feltehetően többször is, és a hívők emlékezete szerint *végigfutották* a pályát.